

W. Żukrowski:

Lektura „Srebrnych orłów” jest podobna do wstępowania po spirali schodów w wieży. Z coraz innego okna oglądamy krajobrazy, ale dopiero z ostatnią kartą, ze szczytu, otworzy się przed nami rozległy horyzont. Co chwila wraz z Aaronem jesteśmy skłonni zawołać „już wiem, już rozumiem, dlaczego tak musiało się stać” — ażeby po chwili odkryć nowe prawa, inne moce, którym podporządkują się harmonijnie tamte zjawiska, uprzednio już przez nas dostrzeżone i rozpoznane.

Oryginałowie i oryginały

Adam Bobrowski

Politechnika Lubelska

Półgrupa operatorów

Półgrupa w przestrzeni Banacha \mathbb{X} to rodzina operatorów ograniczonych (ciągłych) $\{T(t), t \geq 0\}$ spełniająca następujące warunki.

1. $T(t)T(s) = T(t + s), t, s \geq 0,$
2. $T(0) = I$ ($Ix = x, x \in \mathbb{X}$),
3. $\lim_{t \rightarrow 0+} \|T(t)x - x\| = 0, x \in \mathbb{X}.$

Półgrupa operatorów

Półgrupa w przestrzeni Banacha \mathbb{X} to rodzina operatorów ograniczonych (ciągłych) $\{T(t), t \geq 0\}$ spełniająca następujące warunki.

1. $T(t)T(s) = T(t + s), t, s \geq 0,$
2. $T(0) = I$ ($Ix = x, x \in \mathbb{X}$),
3. $\lim_{t \rightarrow 0+} \|T(t)x - x\| = 0, x \in \mathbb{X}.$
 - warunek półgrupowy,

Półgrupa operatorów

Półgrupa w przestrzeni Banacha \mathbb{X} to rodzina operatorów ograniczonych (ciągłych) $\{T(t), t \geq 0\}$ spełniająca następujące warunki.

1. $T(t)T(s) = T(t+s), t, s \geq 0,$
2. $T(0) = I$ ($Ix = x, x \in \mathbb{X}$),
3. $\lim_{t \rightarrow 0+} \|T(t)x - x\| = 0, x \in \mathbb{X}.$
 - warunek półgrupowy,
 - $t \mapsto T(t)x$ funkcja ciągła,

Półgrupa operatorów

Półgrupa w przestrzeni Banacha \mathbb{X} to rodzina operatorów ograniczonych (ciągłych) $\{T(t), t \geq 0\}$ spełniająca następujące warunki.

1. $T(t)T(s) = T(t+s), t, s \geq 0,$
2. $T(0) = I$ ($Ix = x, x \in \mathbb{X}$),
3. $\lim_{t \rightarrow 0+} \|T(t)x - x\| = 0, x \in \mathbb{X}.$
 - warunek półgrupowy,
 - $t \mapsto T(t)x$ funkcja ciągła,
 - istnieją takie M, ω , że

$$\|T(t)\| \leq Me^{\omega t}, \quad t \geq 0.$$

Półgrupa operatorów

Półgrupa w przestrzeni Banacha \mathbb{X} to rodzina operatorów ograniczonych (ciągłych) $\{T(t), t \geq 0\}$ spełniająca następujące warunki.

1. $T(t)T(s) = T(t+s), t, s \geq 0,$
2. $T(0) = I$ ($Ix = x, x \in \mathbb{X}$),
3. $\lim_{t \rightarrow 0^+} \|T(t)x - x\| = 0, x \in \mathbb{X}.$

- warunek półgrupowy,
- $t \mapsto T(t)x$ funkcja ciągła,
- istnieją takie M, ω , że

$$\|T(t)\| \leq Me^{\omega t}, \quad t \geq 0.$$

- $\mathbb{X} = L^1(0, \infty), T(t)x(\tau) = x(\tau - t)1_{[t, \infty)}(\tau), t, \tau \geq 0.$

Co półgrupa opisuje?

- t — czas,
- rozwiązania równań różniczkowych cząstkowych,
- procesy stochastyczne,
- dynamikę rozwoju populacji.

Półgrupę mało kto widział; generator ją objawił

Generator:

$$Ax = \lim_{t \rightarrow 0^+} t^{-1}(T(t)x - x), \quad x \in D(A),$$

zdefiniowany gdy granica istnieje, zwykle operator nieograniczony.

Półgrupę mało kto widział; generator ją objawił

Generator:

$$Ax = \lim_{t \rightarrow 0^+} t^{-1}(T(t)x - x), \quad x \in D(A),$$

zdefiniowany gdy granica istnieje, zwykle operator nieograniczony.

Półgrupa \iff generator.
 $T(t) = e^{tA}$.

Półgrupę mało kto widział; generator ją objawił

Generator:

$$Ax = \lim_{t \rightarrow 0^+} t^{-1}(T(t)x - x), \quad x \in D(A),$$

zdefiniowany gdy granica istnieje, zwykle operator nieograniczony.

Półgrupa \iff generator.
 $T(t) = e^{tA}$.

Przesunięcia w prawo $e^{t(-\frac{d}{d\tau})}$, ruch Browna $e^{t\frac{d^2}{d\tau^2}}$.

Jak scharakteryzować generatory (1948)?

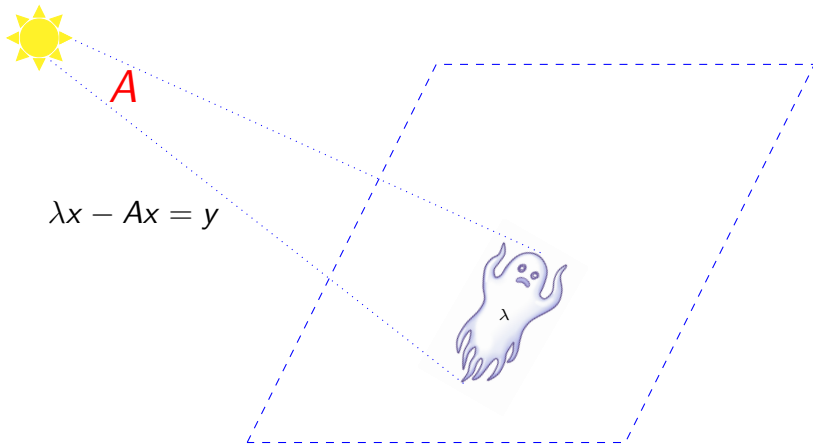
Einar Hille („Biblia”)

Kosaku Yosida (podręcznik)

Ustanowili „standardowy” sposób myślenia o generatorach

Widmo i rezolwenta

Twierdzenie o generowaniu

Operator A jest generatorem półgrupy w przestrzeni Banacha X wtedy i tylko wtedy gdy

Twierdzenie o generowaniu

Operator A jest generatorem półgrupy w przestrzeni Banacha \mathbb{X} wtedy i tylko wtedy gdy

1. jego dziedzina $D(A)$ jest zbiorem gęstym,

Twierdzenie o generowaniu

Operator A jest generatorem półgrupy w przestrzeni Banacha \mathbb{X} wtedy i tylko wtedy gdy

1. jego dziedzina $D(A)$ jest zbiorem gęstym,
2. istnieje takie ω , że dla $\lambda > \omega$ i wszystkich $y \in \mathbb{X}$ równanie

$$\lambda x - Ax = y$$

ma dokładnie jedno rozwiązanie $x := (\lambda - A)^{-1}y$,

Twierdzenie o generowaniu

Operator A jest generatorem półgrupy w przestrzeni Banacha \mathbb{X} wtedy i tylko wtedy gdy

1. jego dziedziną $D(A)$ jest zbiorem gęstym,
2. istnieje takie ω , że dla $\lambda > \omega$ i wszystkich $y \in \mathbb{X}$ równanie

$$\lambda x - Ax = y$$

ma dokładnie jedno rozwiązanie $x := (\lambda - A)^{-1}y$,

3. funkcja $\omega < \lambda \mapsto (\lambda - A)^{-1}$ jest nieskończenie wiele razy różniczkowalna i istnieje stała M o tej własności, że

$$\left\| \frac{d^n}{d\lambda^n} (\lambda - A)^{-1} \right\| \leq \frac{Mn!}{(\lambda - \omega)^{n+1}}, \quad \lambda > \omega, n \geq 0.$$

Uwagi

1. Przy założeniach twierdzenia $\|e^{tA}\| \leq Me^{\omega t}$.

Uwagi

1. Przy założeniach twierdzenia $\|e^{tA}\| \leq Me^{\omega t}$.
2. ω pozbywamy się zamieniając $T(t)$ na $e^{-\omega t}T(t)$ lub A na $A - \omega I$.

Uwagi

1. Przy założeniach twierdzenia $\|e^{tA}\| \leq Me^{\omega t}$.
2. ω pozbywamy się zamieniając $T(t)$ na $e^{-\omega t}T(t)$ lub A na $A - \omega I$.
3. Przypadek $M = 1$ i $\omega = 0$ — Hille i Yosida; ogólny — Phillips–Feller–Miyadera.

Uwagi

1. Przy założeniach twierdzenia $\|e^{tA}\| \leq Me^{\omega t}$.
2. ω pozbywamy się zamieniając $T(t)$ na $e^{-\omega t}T(t)$ lub A na $A - \omega I$.
3. Przypadek $M = 1$ i $\omega = 0$ — Hille i Yosida; ogólny — Phillips–Feller–Miyadera.
4. M też się można pozbyć — przez sprytną zmianę normy.

Uwagi

1. Przy założeniach twierdzenia $\|e^{tA}\| \leq Me^{\omega t}$.
2. ω pozbywamy się zamieniając $T(t)$ na $e^{-\omega t}T(t)$ lub A na $A - \omega I$.
3. Przypadek $M = 1$ i $\omega = 0$ — Hille i Yosida; ogólny — Phillips–Feller–Miyadera.
4. M też się można pozbyć — przez sprytną zmianę normy.
5. Równanie Hilberta

$$(\lambda - \mu)(\lambda - A)^{-1}(\mu - A)^{-1} = (\mu - A)^{-1} - (\lambda - A)^{-1}, \lambda, \mu > \omega$$

powoduje że

$\frac{d^n}{d\lambda^n}(\lambda - A)^{-1} = (-1)^n(\lambda - A)^{-(n+1)}n!$, $n \geq 0$. Warunek trzeci więc równoważny

$$\|(\lambda - A)^{-n}\| \leq \frac{M}{(\lambda - \omega)^n}, \quad \lambda > \omega, n \geq 1.$$

Odtąd dla prostoty

$$\omega = 0$$

Czterdzieści lat później (1987)

Wydano kilka znakomitych książek, teoria i jej zastosowania kwitły, a tu ...

Czterdzieści lat później (1987)

Wydano kilka znakomitych książek, teoria i jej zastosowania kwitły, a tu ...

G. Da Prato and E. Sinestrari

Są ważne operatory spełniające właściwe oszacowania, które nie mają gęstych dziedzin.

Potrzebna zmiana sposobu myślenia, powrotu do źródeł, przemyślenia podstaw.

Wolfgang Arendt

Teoria półgrup a transformacja Laplace'a

Kluczowa zależność

$$(\lambda - A)^{-1}x = \int_0^{\infty} e^{-\lambda t} e^{tA} x dt, \quad \lambda > 0. (\omega = 0)$$

Teoria półgrup a transformacja Laplace'a

Kluczowa zależność

$$(\lambda - A)^{-1}x = \int_0^{\infty} e^{-\lambda t} e^{tA} x dt, \quad \lambda > 0. (\omega = 0)$$

- transf. Laplace'a \implies teoria półgrup,
- teoria półgrup \implies transf. Laplace'a.

Twierdzenie o odwracaniu przekształcenia Laplace'a

Twierdzenie Widdera (1946): $(0, \infty) \ni \lambda \mapsto r(\lambda)$ jest transformatą Laplace'a funkcji ograniczonej wtedy i tylko wtedy, gdy dla pewnej stałej M :

$$|r^{(n)}(\lambda)| \leq \frac{Mn!}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0, n \geq 1.$$

Twierdzenie o odwracaniu przekształcenia Laplace'a

Twierdzenie Widdera (1946): $(0, \infty) \ni \lambda \mapsto r(\lambda)$ jest transformatą Laplace'a funkcji ograniczonej wtedy i tylko wtedy, gdy dla pewnej stałej M :

$$|r^{(n)}(\lambda)| \leq \frac{Mn!}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0, n \geq 1.$$

Jeśli $r(\lambda) = \int_0^\infty e^{-\lambda t} f(t) dt$ przy czym $|f(t)| \leq M$ to

$$|r^{(n)}(\lambda)| = \left| \int_0^\infty e^{-\lambda t} f(t) (-t)^n dt \right| \leq M \int_0^\infty e^{-\lambda t} t^n dt = \frac{Mn!}{\lambda^{n+1}}.$$

Twierdzenie Widdera nieprawdziwe w przestrzeniach Banacha

- W każdej przestrzeni Banacha oszacowania powyższe są warunkiem koniecznym.
- Są warunkiem wystarczającym w przestrzeniach refleksywnych.
- Są warunkiem wystarczającym w przestrzeniach z własnością Radona–Nikodyma.
- Ogólnie nie są warunkiem wystarczającym.

Kontrprzykład w $L^1(0, \infty)$

$L^1(0, \infty)$ — algebra splotowa. $(\phi * \psi)(t) = \int_0^t \phi(t-s)\psi(s) ds$.

$$\begin{aligned} r(\lambda) &= e_\lambda, & \lambda > 0, \\ e_\lambda(\tau) &= e^{-\lambda\tau}, & \tau, \lambda > 0 \end{aligned}$$

Kontrprzykład w $L^1(0, \infty)$

$L^1(0, \infty)$ — algebra splotowa. $(\phi * \psi)(t) = \int_0^t \phi(t-s)\psi(s) ds$.

$$r(\lambda) = e_\lambda, \quad \lambda > 0,$$

$$e_\lambda(\tau) = e^{-\lambda\tau}, \quad \tau, \lambda > 0$$

$$(\lambda - \mu)e_\lambda * e_\mu = e_\mu - e_\lambda, \quad \lambda, \mu > 0,$$

Kontrprzykład w $L^1(0, \infty)$

$L^1(0, \infty)$ — algebra splotowa. $(\phi * \psi)(t) = \int_0^t \phi(t-s)\psi(s) ds$.

$$r(\lambda) = e_\lambda, \quad \lambda > 0,$$

$$e_\lambda(\tau) = e^{-\lambda\tau}, \quad \tau, \lambda > 0$$

$$(\lambda - \mu)e_\lambda * e_\mu = e_\mu - e_\lambda, \quad \lambda, \mu > 0,$$

$$\frac{d^n}{d\lambda^n} e_\lambda = (-1)^n n! e_\lambda^{*(n+1)}, \quad \lambda > 0, n \geq 1,$$

Kontrprzykład w $L^1(0, \infty)$

$L^1(0, \infty)$ — algebra splotowa. $(\phi * \psi)(t) = \int_0^t \phi(t-s)\psi(s) ds$.

$$r(\lambda) = e_\lambda, \quad \lambda > 0,$$

$$e_\lambda(\tau) = e^{-\lambda\tau}, \quad \tau, \lambda > 0$$

$$(\lambda - \mu)e_\lambda * e_\mu = e_\mu - e_\lambda, \quad \lambda, \mu > 0,$$

$$\frac{d^n}{d\lambda^n} e_\lambda = (-1)^n n! e_\lambda^{*(n+1)}, \quad \lambda > 0, n \geq 1,$$

$$\left\| \frac{d^n}{d\lambda^n} e_\lambda \right\| = \int_0^\infty e^{-\lambda t} t^n dt = \frac{n!}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0,$$

Kontrprzykład w $L^1(0, \infty)$

$L^1(0, \infty)$ — algebra splotowa. $(\phi * \psi)(t) = \int_0^t \phi(t-s)\psi(s) ds$.

$$r(\lambda) = e_\lambda, \quad \lambda > 0,$$

$$e_\lambda(\tau) = e^{-\lambda\tau}, \quad \tau, \lambda > 0$$

$$(\lambda - \mu)e_\lambda * e_\mu = e_\mu - e_\lambda, \quad \lambda, \mu > 0,$$

$$\frac{d^n}{d\lambda^n} e_\lambda = (-1)^n n! e_\lambda^{*(n+1)}, \quad \lambda > 0, n \geq 1,$$

$$\left\| \frac{d^n}{d\lambda^n} e_\lambda \right\| = \int_0^\infty e^{-\lambda t} t^n dt = \frac{n!}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0,$$

$$u(t) = 1_{(0,t)} \in L^1(0, \infty), \quad t > 0,$$

Kontrprzykład w $L^1(0, \infty)$

$L^1(0, \infty)$ — algebra splotowa. $(\phi * \psi)(t) = \int_0^t \phi(t-s)\psi(s) ds$.

$$r(\lambda) = e_\lambda, \quad \lambda > 0,$$

$$e_\lambda(\tau) = e^{-\lambda\tau}, \quad \tau, \lambda > 0$$

$$(\lambda - \mu)e_\lambda * e_\mu = e_\mu - e_\lambda, \quad \lambda, \mu > 0,$$

$$\frac{d^n}{d\lambda^n} e_\lambda = (-1)^n n! e_\lambda^{*(n+1)}, \quad \lambda > 0, n \geq 1,$$

$$\left\| \frac{d^n}{d\lambda^n} e_\lambda \right\| = \int_0^\infty e^{-\lambda t} t^n dt = \frac{n!}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0,$$

$$u(t) = 1_{(0,t)} \in L^1(0, \infty), \quad t > 0,$$

$$\lambda \int_0^\infty e^{-\lambda t} u(t) dt = e_\lambda, \quad \lambda > 0.$$

Gdyby oryginał dla e_λ istniał, to u byłaby różniczkowalna (jako całka z oryginału) — a nie jest.

Oryginalność Arendta

Arendt (1987):

W przestrzeni Banacha istnienie takiego M , że

$$\|r^{(n)}(\lambda)\| \leq \frac{M}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0,$$

jest warunkiem koniecznym i dostatecznym istnienia funkcji lipschitzowskiej u czyniącej zadość warunkowi

$$r(\lambda) = \lambda \int_0^{\infty} e^{-\lambda t} u(t) dt, \quad \lambda > 0.$$

Oryginalność Arendta

Arendt (1987):

W przestrzeni Banacha istnienie takiego M , że

$$\|r^{(n)}(\lambda)\| \leq \frac{M}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0,$$

jest warunkiem koniecznym i dostatecznym istnienia funkcji lipschitzowskiej u czyniącej zadość warunkowi

$$r(\lambda) = \lambda \int_0^{\infty} e^{-\lambda t} u(t) dt, \quad \lambda > 0.$$

Sam oryginał nie istnieje, ale istnieje z niego całka!

Cytat z „Madame”

Antoni Libera

Przed sobą miałem krajobraz — różnorodność kolorów, kształtów, światła i cienia. Czy jednak znaczyło to, że rozumiem, co widzę? Albo: czy to, co widzę, jest wiedzą ostateczną? Przecież to, co się widzi, to tylko pewien wygląd, jedna z wielu postaci lub masek rzeczywistości, pod którą kryją się dalsze — być może w nieskończoność. Błękit nieba, ton wody, masyw gór, zieleń lasu — to wszystko jest czymś innym, gdy bierze się to pod lupę, i innym — pod mikroskopem, i jeszcze, jeszcze innym — w świetle fizyki cząsteczek. Gdzie kończy się spojrzenie? Czy jest granica poznania?

Uogólnienia i „uogólnienia”

- Setki prac o n -krotnie scałkowanych półgrupach.
- O α -krotnie scałkowanych półgrupach (α liczba rzeczywista)
- O α -krotnie scałkowanych funkcjach kosinusowych.
- O ileś razy scałkowanych i jeszcze zregularyzowanych półgrupach/funkcjach kosinusowych.
- Horrendum!

Kolejny oryginał: Jan Kisyński

Matematyka jest odkrywana czy tworzona?

Twierdzenie o homomorfizmie

Kisyński (≈ 2000):

Dla operatora A w przestrzeni Banacha \mathbb{X} istnienie takiego M , że

$$\|(\lambda - A)^{-n}\| \leq \frac{M}{\lambda^n}, \quad \lambda > 0,$$

jest warunkiem koniecznym i dostatecznym istnienia

homomorfizmu $H : L^1(0, \infty) \rightarrow \mathcal{L}(\mathbb{X})$ o tej własności, że

$$H(e_\lambda) = (\lambda - A)^{-1}, \quad \lambda > 0.$$

Twierdzenie o homomorfizmie

Kisyński (≈ 2000):

Dla operatora A w przestrzeni Banacha \mathbb{X} istnienie takiego M , że

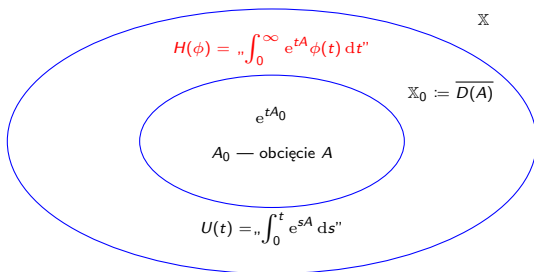
$$\|(\lambda - A)^{-n}\| \leq \frac{M}{\lambda^n}, \quad \lambda > 0,$$

jest warunkiem koniecznym i dostatecznym istnienia homomorfizmu $H : L^1(0, \infty) \rightarrow \mathcal{L}(\mathbb{X})$ o tej własności, że

$$H(e_\lambda) = (\lambda - A)^{-1}, \quad \lambda > 0.$$

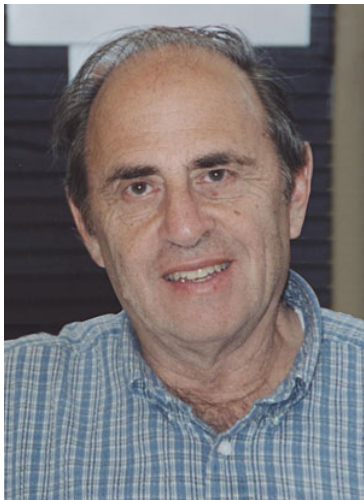
$$H(\phi) = \text{„}\int_0^\infty e^{tA} \phi(t) dt\text{”}$$

Twierdzenie o homomorfizmie (c.d.)

- $U(t) = H(1_{(0,t)})$.
- $H(\phi * \psi) = H(\phi)H(\psi)$.
- Związek z abstrakcyjną analizą harmoniczną.
- Twierdzenie Cohena.

Paul Cohen

Medal Fieldsa z logiki (1966)

Twierdzenie Cohena

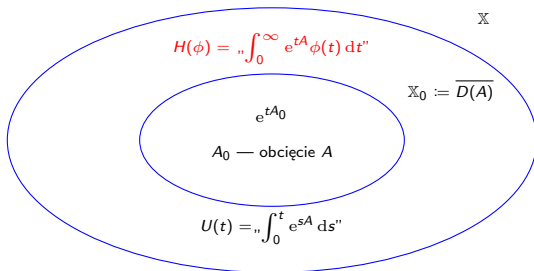
- $L^1(0, \infty)$ ma ograniczoną aproksymatywną jedynkę:
 $\lim_{\lambda \rightarrow \infty} \lambda e_\lambda * \phi = \phi, \phi \in L^1(0, \infty)$.
- Stąd dla dowolnego homomorfizmu $H : L^1(0, \infty) \rightarrow \mathcal{L}(\mathbb{X})$

Obraz $H :=$

$$\{y \in \mathbb{X}; y = H(\phi)x \text{ dla pewnych } x \in \mathbb{X}, \phi \in L^1(0, \infty)\}$$

jest podprzestrzenią domkniętą \mathbb{X} .

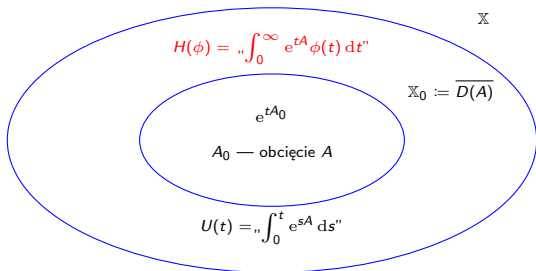
Wersja algebraiczna

Kisyński:

- $X_0 = \text{Obraz } H.$
- $e^{tA_0}[H(\phi)x] = H(\phi_t)x.$

Wersja algebraiczna

Kisyński:

- $X_0 = \text{Obraz } H.$
- $e^{tA_0}[H(\phi)x] = H(\phi_t)x.$

Czy to już pełny obraz?

Brigitta Hennig and Frank Neubrander

Hennig–Neubrander (1993):

W przestrzeni Banacha istnienie takiego M , że

$$\|r^{(n)}(\lambda)\| \leq \frac{M}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0$$

jest warunkiem koniecznym i dostatecznym istnienia ograniczonego operatora $H : L^1(0, \infty) \rightarrow \mathbb{X}$, o tej własności, że

$$r(\lambda) = H(e_\lambda), \quad \lambda > 0.$$

Brigitta Hennig and Frank Neubrander

Hennig–Neubrander (1993):

W przestrzeni Banacha istnienie takiego M , że

$$\|r^{(n)}(\lambda)\| \leq \frac{M}{\lambda^{n+1}}, \quad \lambda > 0$$

jest warunkiem koniecznym i dostatecznym istnienia ograniczonego operatora $H : L^1(0, \infty) \rightarrow \mathbb{X}$, o tej własności, że

$$r(\lambda) = H(e_\lambda), \quad \lambda > 0.$$

- Twierdzenie „ogólniejsze”, ale
- brak powiązania
 - ze strukturą splotową,
 - z teorią półgrup,
 - tw. Cohena.

Pamięci Macieja Kalenkiewicza (1906-1944)

Harodere Archiwum Cyfrowe, sygn. 37-993-2